

CRPD ARTIKEL 27 - RÄTTEN TILL ARBETE

**för migranter med normbrytande
funktionalitet**

RÄTTEN TILL ARBETE OCH
ÖMSESIDIG INTEGRATION

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

© Rätten till arbete och ömsesidig integration

Disabled Refugees Welcome och Independent Living Institute
(org. nr: 802017-5090)

ISBN 978-91-527-8707-6

Text: Tiina Nummi Södergren

Layout: Susanne Berg

Exellent Print & Design, Stockholm 2023

Independent Living Institute

Independent Living Institute (ILI) är en projektorganisation som lyfter rättigheter för personer med funktionsnedsättning. ILI är en del av Independent Living-rörelsen och driver frågor kring självbestämmande och mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Våra rättigheter är grunden för allt rättighetsarbete.

Disabled Refugees Welcome - Rätten till arbete och ömsesidig integration

Projektet Disabled Refugees Welcome - Rätten till arbete och ömsesidig integration drivs av ILI med finansiellt stöd från Allmänna Arvsfonden. Projektet har sitt ursprung i det nyligen avslutade projektet Disabled Refugees Welcome (DRW) med målgruppen migranter med normbrytande funktionalitet. Ett starkt önskemål från projektdeltagarna var att skapa ett nytt projekt om arbete.

Kontakt

telefon: +46 (0)73 424 2225

e-post: info@disabledrefugeeswelcome.se

Adress (boka tid innan besök)

Storforsplan 36
123 47 Farsta

Innehåll

Introduktion	1
Artikel 27 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – relevans för migranter med funktionsnedsättning i Sverige	5
Skälig levnadsstandard	13
Rehabilitering och rätten till tidig hälsoundersökning	15
Uppehållstillstånd - tillfälliga och permanenta. Arbete som del av inkomst vid försörjning kan ge uppehållstillstånd och möjlighet till familjeåterförening	18
Allmänna kommentaren nr 8, punkt 9: Rätten att arbeta är en fundamental mänsklig rättighet och en betydelsefull del av mänsklig värdighet	19
Arbetsförmedlingens stöd med att bedöma tidigare yrkeserfarenhet	20
Sverige i världen och medlemskapet i EU	22
Agenda 2030 - de globala hållbarhetsmålen	24
Slutord	27

Introduktion

Ett av projektmålen för Disabled Refugees Welcome - Rätten till arbete och ömsesidig integration - är att skriva om inkludering av migranter med normbrytande funktionalitet och rätten till arbete utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) och FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling. Det är den skriften du nu börjat läsa.

Hur närmar sig en person som nyligen kommit till Sverige, och som har funktionsnedsättning, den svenska arbetsmarknaden, och hur ska personen få och behålla ett jobb?

Vi ska se hur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning - artikel 27 om rätten till arbete och sysselsättning, kan användas. Vi undersöker hållbara sociala lösningar genom Agenda 2030 och hur det görs i andra länder och i internationella regelverk. Hur skapar man öppningar och inkludering i rättigheter för målgruppen och inte inlåsning i, eller utestängning från, våra svenska regelverk/system?

Denna skrift har inspirerats av utgivna publikationer från människorättsjuristerna Anna Bruce och Annika Jyrvall-Åkerberg samt intervjuer och föreläsningar av Mikael Klein, Parul Sharma och Hanna Gerdes. De initierade kvinnorna och männen i övervakningskommittén för CRPD (CRPD-kommittén), som publicerat den allmänna kommentaren nr 8 hösten 2022 är vägledande. Våra deltagare i projektet visar oss på inlåsningar och utestängning men även problemlösningar genom att delge sin vardag och verklighet. De bidragen har visat på utmaningar och möjliga vägar framåt i hur rätten till arbete ska inkludera migranter med funktionsnedsättning i Sverige idag och vilka förändringar som behövs.

Här listas konventioner av betydelse samt andra dokument på arbetsmarknadsområdet och hur rättigheterna i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹ kommer migranter med funktionsnedsättning till del. Det är Artikel 27 om rätten till arbete och sysselsättning² som står i fokus och dokument som kan kopplas till artikeln. Den allmänna kommentaren nr 8³ har CRPD-kommittén lämnat 2022 om artikel 27 med kopplingen till mål 8 Anständiga arbetsvillkor i FN:s Globala Hållbarhetsmål (Agenda 2030)⁴. Andra artiklar i CRPD berörs också, såsom CRPD artikel 5 Jämlikhet och icke diskriminering⁵ och Artikel 26 om rätten till rehabilitering och habilitering⁶. Frågan om hjälpmedel och andra stöd lyfts där också. I Globala målen/Agenda 2030 berörs även mål 10 Minskad ojämlikhet och mål 5 om Jämställdhet. Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) definierar ekonomiskt våld⁷.

1 SÖ 2008:26, *Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*, Utrikesdepartementet: Stockholm (ISSN 1102-3716)

2 United Nations, 2006, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) - Article 27 – Work and employment* (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>)

3 United Nations, 2022, *CRPD/C/GC/8: General comment No. 8 (2022) on the right of persons with disabilities to work and employment* (<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/crpdgc8-general-comment-no-8-2022-right-persons>)

4 Regeringskansliet, (webbsida) *Agenda 2030 Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt* (<https://www.regeringen.se/regeringspolitik/globala-malen-och-agenda-2030/agenda-2030-mal-8-anstandiga-arbetsvillkor-och-ekonomisk-tillvaxt/>)

5 United Nation, 2006, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) - Article 5 - Equality And Non-Discrimination* (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>)

6 United Nation, 2006, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) - Article 26 - Habilitation And Rehabilitation* (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>)

7 Dnr 2014:13, *Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet* Utrikesdepartementet: Stockholm (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overens-kommelser/2016/11/europaradets-konvention-om-forebyggande-och-bekampning-av-vald-mot-kvinnor-och-av-vald-i-hemmet/>)

Rätten till arbete berörs i flera konventioner såsom Kvinnokonventionen⁸, Barnkonventionen⁹ och konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter¹⁰, konvention om medborgerliga och politiska rättigheter¹¹, konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering¹² samt konventionen som skyddar rättigheter för migrantarbetare och deras familjer¹³. 1969 tog FN:s generalförsamling ställning för rätten att arbeta.

Den Europeiska Sociala stadgan 1961, reviderad 1996¹⁴, slår fast detsamma. Afrikanska stadgan "On Human and Peoples' Rights"¹⁵ och protokollet till den amerikanska konventionen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, slår alla fast rätten att arbeta.

När började man prata om funktionshindrades rätt till arbete? Ja, sedan länge i Sverige.

8 UN Women Sverige, (webbsida) *Kvinnokonventionen* (<https://www.unwomen.se/kvinnokonventionen-2/>)

9 Barnombudsmannen (webbsida) *Konventionstexten* (<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/>)

10 SÖ 1971:41, *Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter* Utrikesdepartementet: Stockholm (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/1994/01/so-197141/>)

11 SÖ 1971:42, *Internationell konvention om medborgerliga och politiska rättigheter* Utrikesdepartementet: Stockholm (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/1994/01/so-197142/>)

12 SÖ 1971:40, *Internationell konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering*, Utrikesdepartementet: Stockholm (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/1994/01/so-197140/>)

13 United Nations, 1990, *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families (CMW)* (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers>)

14 SÖ 1998:35 *Europeisk social stadga (reviderad)* Utrikesdepartementet: Stockholm (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/1998/01/so-199835/>)

15 Organization of African Unity, 1981, *African Charter on Human and Peoples' Rights* (<https://au.int/en/treaties/african-charter-human-and-peoples-rights>)

Yrkesinriktad rehabilitering och yrkesutbildningar har bedrivits länge i vårt land och utvecklats under hela 1900-talet, ibland nischade för olika grupper av funktionsnedsättningar och kopplade till tidigare institutioner. Det nischade och skyddade arbetet frångås alltmer, till förmån för arbeten på den öppna arbetsmarknaden. Något som förutsatt en breddad tillgång till yrkesutbildningar och högre studier. Detta har också förverkligats under senare delen av 1900- och inledningen av 2000-talet. Dock är arbetslöshetssiffrorna fortfarande skrämmande höga om man jämför med befolkningen i övrigt. För personer med funktionsnedsättningar har det legat konstant mellan 40-50 % beroende på vilken grupp av funktionshinder man mäter. Detta trots tillgång till yrkesmässig rehabilitering, utbildning och arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt arbetstekniska hjälpmedel och tillgänglighetsanpassningar. Om man är en person som har kommit som migrant med funktionsnedsättning till Sverige begränsas möjligheterna till alla arbetsmarknadspolitiska stöd tills dess att en har fått tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Det gäller även andra stöd och rättigheter som personer med funktionsnedsättning som varaktigt bor i Sverige har rätt till.

Nedan beskriver vi hur dessa begränsningar ser ut och hur rätten till arbete måste förbättras för migranter med funktionsnedsättning. Lagtexterna nedan är förkortade och i viss mån omskrivna för att vara lättare att läsa. Se konventionen för de fullständiga formuleringarna. Efter lagtexterna finns kommentarer.

Artikel 27 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning – relevans för migranter med funktionsnedsättning i Sverige

27.1. Rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Att ha ett arbete och en arbetsmiljö som är öppen och främjar integration och är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

a) Förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning som med avseende på alla frågor som gäller alla former av yrkesverksamhet:

Anställningsintervjuer omfattas inte av paragraferna avseende bristande tillgänglighet i Diskrimineringslagen.

Vanligast är att arbetsgivare väljer att anställa någon som liknar en själv. Därmed inte någon som har funktionsnedsättning eller annat etniskt ursprung. Ibland blir det inte bara diskriminering på grund av funktionsnedsättning i arbetslivet, för migranter blir det ofta både intersektionell och strukturell diskriminering. Nedan, i slutordet, utreds de två begreppen vidare och hur det kan drabba migranter med funktionsnedsättning. Det gäller också ojämlik behandling.

I en ny rapport om intersektionell diskriminering från Diskrimineringsombudsmannen finns ett exempel på en person som blivit diskriminerad både pga sin etnicitet och sitt funktionshinder som ledde till att personen inte fick anställning. Personen deltog i intervjun. Arbetsgivaren sa att sja (klädval) och synnedsättning inte skulle fungera på arbetsplatsen.

- b) Skydda rätten för personer med funktionsnedsättning till jämlika och rättvisa arbetsvillkor som för personer utan funktionsnedsättningar. Detta inklusive ersättning. Lika lön för jämlikt arbete:

Ofta används lönebidrag som lönetak och personer med funktionsnedsättning har svårt att få heltidsjobb. Kvinnor arbetar ofta mer deltid eller som timanställda, eller finns inte på arbetsmarknaden alls. Detta gäller också migranter med funktionsnedsättning som ofta har låg lön. Risken att hamna i fattigdom är påtaglig. Bristen på statistik och sammansatta data försvårar att fastställa förekomst av ovanstående bland migranter med funktionsnedsättning samt skillnader mellan kvinnor och män inom gruppen. Ekonomisk jämställdhet och våldsutsättning. Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen) slår fast att kvinnor inte ska skadas av ekonomiskt våld.¹⁶

- c) Om utövande av arbetsrättsliga och fackliga rättigheter på lika villkor som andra:

Eftersom projektet arbetar med att etablera migranter med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden har vi hittills inte

¹⁶ Dnr 2014:13, Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet Utrikesdepartementet:Stockholm (<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/2016/11/europaradets-konvention-om-forebyggande-och-bekampning-av-vald-mot-kvinnor-och-av-vald-i-hemmet/>)

uppfattat att det här skulle vara problematiskt. Det betyder naturligtvis inte att de här rättigheterna inte kränks för migranter med funktionsnedsättning. När det gäller dagliga verksamheter för personer med intellektuella funktionsnedsättningar exempelvis, så räknas de inte som arbetsplatser och är inte fackligt organiserade.

d) Faktisk tillgång till yrkesvägledning, arbetsförmedling och yrkesutbildning:

Är man migrant med funktionsnedsättning är det svårt att få sina rättigheter tillgodosedda i arbetslivet, eftersom man inte känner till det svenska systemet. Dessutom är stödfunktionerna splittrade på många aktörer med många begränsningar och krav. De flesta saknar också nätverk, både personliga och inom arbetslivet.

De specialfunktioner som funnits som stöd till personer med funktionsnedsättning på Arbetsförmedlingen (AF) är delvis borttagna, det brister framför allt innan man erbjuds en anställning. Tillgången varierar på olika håll i landet. Den sökande får tala med olika personer hela tiden, har svårt att få en rättvis bedömning samt att få det stöd man har rätt till i form av specialistkompetens. Man får kontakt med specialistkompetens först när man erbjuds en anställning, något som behövs långt tidigare, särskilt vid första jobbet i Sverige. Beroende på asylstatus eller skäl till att man som migrant kommit till Sverige finns det begränsningar i vilka rättigheter en har till arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder och annat stöd för personer med funktionsnedsättningar i Sverige.

e) Främja möjligheter till anställning och befordran:

Sverige uppfyller konventionens artikel 27 bra på papperet, men inte i praktiken. De rättigheter som finns i den här artikeln drivs på av funktionshinderorganisationerna i olika samråd med Arbetsförmedlingen och andra myndigheter.

Men när det kommer till att man söker tjänster så är HR-handläggare och bemanningsföretag fortfarande mycket okunniga om vad det innebär att rekrytera en person med funktionsnedsättning. Attitydproblem och fördomar samt bristande tillgänglighet utestänger personer med funktionsnedsättning och personer med annan etnisk tillhörighet från stora delar av den svenska arbetsmarknaden. Mycket få jobb på den öppna arbetsmarknaden erbjuds till personer med funktionsnedsättning. Oftast krävs det att man använder sina nätverk på arbetsmarknaden. De tar tid att bygga. Är man ny i Sverige har man inte heller sådana nätverk. Varken på arbetsmarknaden eller privat.

f) Egenföretagande:

Migranter med funktionsnedsättning har rätt till etableringsstöd och starta-eget-bidrag, samt bidrag till hjälpmedel. Men det är otydligt om stöd till övriga tillgänglighetsanpassningar samt arbetsbiträdesstöd är tillämpliga. Alla tillgängliga insatser kan egenföretagare med funktionsnedsättning som bor varaktigt i Sverige söka och erhålla.

g) Anställa personer med funktionsnedsättning i den offentliga sektorn:

Offentlig sektor är sämre än privata arbetsgivare på att anställa personer med funktionsnedsättning, varför? Se nästa punkt h) för vidare utveckling av svar på frågan.

h) Främja anställning av personer med funktionsnedsättning inom den privata sektorn genom ändamålsenliga riktlinjer och åtgärder:

Det är inte entydigt så att privata arbetsgivare är bättre på att använda lönebidrag än offentliga. Vem som är bäst på att

anställa går att se ur lite olika perspektiv. För ett antal år sen kom det siffror som sade att privata arbetsgivare var bättre på att utnyttja lönebidragen och därmed indirekt skulle vara bättre på att anställa personer med funktionsnedsättning. I den undersökning som Synskadades Riksförbund SRF, Delaktighet Handlingskraft Rörelsefrihet DHR och Sveriges Dövas Riksförbund SDR gjorde om framgångsfaktorer på arbetsmarknaden så var det betydligt fler som hade privata arbetsgivare, jämfört med offentliga. Men å andra sidan så är drygt 2 av 3 svenskar anställd av en privat arbetsgivare. Att döma av siffrorna i rapporten nedan så är fördelningen mellan statlig, kommunal, regional och privata arbetsgivare i stort lika mellan de tre grupper som jämförs – nämligen befolkningen i stort, personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga och de med nedsatt arbetsförmåga. Det är till och med så att bland de som har funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga så är det bara 63 procent som är anställda privat, medan samma andel för övriga grupper är några procentenheter högre. Därmed verkar just personer som har nedsatt arbetsförmåga vara något underrepresenterade bland privata arbetsgivare. Se sid. 27-28 i den här rapporten från Arbetsförmedlingen/SCB¹⁷.

- i) Säkerställa att skälig anpassning på arbetsplatsen erbjuds personer med funktionsnedsättning

Skälig anpassning på arbetsplatsen ska erbjudas. Arbetsförmedlingen ska vara med i detta och en av deras specialister ska stödja den arbetssökande personen och informera både den sökande och arbetsgivaren om arbetstekniska hjälpmedel och anpassningar samt andra stödåtgärder som finns för personer med funktionsnedsättning. Det vore bra om detta erbjuds i tidigt stadium tillsammans med etableringsprogrammet eller som förberedande stöd för migranter med funktionsnedsättning. Eftersom man som ny i Sverige inte kan förväntas

17 SCB 2020:2, *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2020*, pp 27f (ISSN: 1654-4366)

känna till det svenska systemet och vad man kan få för stöd från olika myndigheter. Myndigheten för Delaktighet (MFD) har en sammanställning på sin hemsida¹⁸ och projektet RTA sammanställer också information om stöd från myndigheter och andra aktörer¹⁹.

j) Främja yrkeserfarenhet på den öppna arbetsmarknaden:

Det finns attityder och fördomar som hindrar att migranter med funktionsnedsättning får yrkeserfarenheter från den öppna arbetsmarknaden. Personer kallas inte ens till intervju pga sitt namn och/eller sin funktionsnedsättning. Det är problematiskt att flera personer erbjuds sin första praktik inom Samhall som är en skyddad verksamhet samt ett statligt företag - dvs inte på den öppna arbetsmarknaden. Det är Arbetsförmedlingen som förmedlar praktikplatser till Samhall. Daglig verksamhet är också en form av skyddad verksamhet som ska kunna leda till arbete på den öppna arbetsmarknaden men det är inte klart hur ofta det sker. Det skulle behövas statistik och sammansatta data för att få fram situationen för migranter med funktionsnedsättningar.

k) Yrkesrehabilitering rehabilitering, bibehållande i arbete och återinträde i arbete:

Inom projektet har vi inte sett så många aktuella exempel eftersom vi jobbar med migranter som kommit och söker sitt första jobb. Vad vi har sett är att det kan vara svårt att få fram läkarintyg om en person behöver jobba deltid på grund av sin funktionsnedsättning.

18 MFD, *Broschyr för migranter med funktionsnedsättning* (webbpage - 10 language versions available) (<https://www.mfd.se/kunskap/migranter-med-funktionsnedsattning/broschyr-for-migranter-med-funktionsnedsattning/>)

19 DWR/Right to work, *Informationsmaterial* (webbpage) (<https://disabledrefugeeswelcome.se/material/>)

Allmänna Kommentaren nr 8²⁰ från CRPD-kommittén till artikel 27 visar att vi från svensk sida måste anstränga oss mycket mer för att fler personer med funktionsnedsättning erbjuds arbete på den öppna arbetsmarknaden. Det gäller självklart även migranter med funktionsnedsättningar. Stödinsatserna är: hjälpmedel, även arbetstekniska hjälpmedel, arbetsresor med färdtjänst till och från arbetsplatsen och praktik. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder inkluderar: lönebidrag, habiliteringsersättning, försörjningsstöd, bidrag för personligt biträde, nystartsjobb, särskild stödperson för introduktion och uppföljningsstöd (SIUS), introduktion till arbete, rusta och matcha, skäliga tillgänglighetsanpassningar av arbetsplatsen, skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare mm. Se hela listan från arbetsförmedlingen samt deras sida "Hjälp för arbetssökande med funktionsnedsättning eller ohälsa"²¹. En hel del stöd som erbjuds är inte på den öppna arbetsmarknaden – i synnerhet är skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare och Samhall just skyddat arbete.

Paragraf 82 i Allmänna kommentar nr 8 har vidare förklaringar för artikel 27 och 32 CRPD (internationellt samarbete) och är relevanta för de globala hållbarhetsmålen (Agenda 2030).

Paragraf 82E. Både privata och offentliga arbetsgivare ska undanröja hinder och övervaka rättigheter så att personer med funktionsnedsättning inkluderas på arbetsmarknaden.

Paragraf 82H. Förbjuda all exploatering av kvinnor och barn i den informella och formella sektorn.

20 United Nations, 2022, *CRPD/C/GC/8: General comment No. 8 (2022) on the right of persons with disabilities to work and employment* (<https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/crpdgc8-general-comment-no-8-2022-right-persons>)

21 Arbetsförmedlingen (webbsida) *Hjälp för arbetssökande med funktionsnedsättning eller ohälsa* (<https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/extra-stod/funktionsnedsattning>)

I den situationen att en nyanländ person med funktionsnedsättning i Sverige har familj eller andra närstående personer med sig, berörs följande i den Allmänna Kommentaren nr 8, paragraf 80H:

- När det gäller anhörigvård utförd av personer med funktionsnedsättning ska man få föräldraersättning.
- När det gäller personer med funktionsnedsättning ska föräldraledigheten utgå som för andra.
- Stötta anhöriga som helt eller delvis inte kan finnas på arbetsmarknaden på grund av hjälp till familj och närstående med funktionsnedsättning. Detta uttrycks i paragraf 78.

27.2 Säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte hålls i slaveri eller trälldom och att de på samma villkor som andra är skyddade från att utföra tvångsarbete eller annat påtvingat arbete.

Här finns det gråzoner, till exempel för EU-migranter med funktionsnedsättning som är papperslösa. Det förekommer också trafficking, se kvinnokonventionen (CEDAW IV Root causes of trafficking in women and girls)²². Det är självklart kriminellt och måste föreläggas polis och rättsväsende om det upptäcks, inte bara det utan i första hand förhindras så att det inte händer över huvud taget.

22 United Nations, 1979, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW)* (<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>)

Skälig levnadsstandard

Det finns många saker som måste vara på plats för att man ska kunna söka jobb efter att man anlänt till Sverige. Nedan lyfts några frågor och det handlar väldigt mycket om att få vägledning och råd gällande hur det svenska samhället fungerar. Vilka rättigheter man har som funktionshindrad och vilka rättigheter man har som migrant. Det här regelverket kan komma att förändras bland annat genom förslagen i Tidöavtalet som nu prövas i regering och riksdag.

Migranter med funktionsnedsättning och deras familjer berörs i högsta grad av dessa förslag. Vi har också funnit att inlåsnings- , alternativt utestängning från, systemen ofta resulterar i att ett eller flera bidrag ur etableringsersättningen dras in och försörjningsstödet kan minska. Alternativt upphör möjligheten att utbilda sig i svenska eller att delta i olika program för anställning, som Arbetsförmedlingen bedriver. Det kan exempelvis vara utvecklingsgarantin. Anledningarna till utestängning varierar men när en person hamnat i en sådan inlåsnings är resultatet alltid detsamma. En drastisk försämring av ekonomin. Detsamma gäller ju längre ett utanförskap från arbetsmarknaden varar. Det påverkar naturligtvis individen och hans eventuella familj enormt och försvårar inträdet på arbetsmarknaden. Levnadsstandarden försämras också drastiskt.

Exempel

En person har kommit till Sverige för ett par år sedan och har funktionsnedsättning. Personen var inskriven i Utvecklingsgarantin på Arbetsförmedlingen, och utbildade sig i svenska på SFI och sökte även jobb. Personen

ansåg på grund av hälsoproblem kopplade till hens funktionsnedsättning att deltidsarbete var det enda möjliga. På Arbetsförmedlingen ville man ha läkarintyg på detta. När personen besökte sin vårdcentral så bad de om papper från Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen sade att personen själv ska ordna läkartid. Sedan skickades en mängd brev och varningar för att läkarintyget inte inkommit med mera, men enbart på svenska och i brevform. Personen försökte berätta vad hen gjorde och fick då svaret "det är sant". Personen tolkade detta som att hen gjort det som ombads. Men sen blev personen avstängd från utvecklingsgarantin då hen inte fullgjort sin skyldighet att rapportera jobbansökningar, vilket inte hade kommunicerats tydligt nog.

Detta fick stora konsekvenser ekonomiskt. Försörjningsstödet från socialtjänsten blev bara på miniminivå eftersom personen stängts av från utvecklingsgarantin. Brev hade skickats från Arbetsförmedlingen och utvecklingsgarantin, men återigen bara på svenska. Efter diskussion med personen i fråga som slagit larm om sin situation hos RTA (vår projektrådgivning), socialtjänsten och Arbetsförmedlingen, så kunde slutligen ett gemensamt möte äga rum. Tolk användes hos RTA och under gemensamma möten. Personen hade inte uppfattat hur de olika delarna påverkat hens totala livssituation. Efter mötet skrevs personen åter in i utvecklingsgarantin och en betalningsplan upprättades för den hyresskuld som den ekonomiskt mycket svåra situationen bidragit till. Här ser man hur både inlåsning och utestängning påverkar en persons hela livssituation. Det kan vara omöjligt att reda ut på egen hand utan tolk och utan att få förklaringar till hur systemen påverkar varandra.

Rehabilitering och rätten till tidig hälsoundersökning

I kommentar 8 från CRPD-kommittén, står det under paragrafen 48, 49 och 50 om vikten av att den svenska staten erbjuder god rehabilitering och habilitering. Det gäller även rätten till hälsovård och tidig undersökning samt fastställande av de behov som personer med funktionsnedsättningar har. Är man dessutom ny i Sverige är det väldigt viktigt att de här möjligheterna och rättigheterna erbjuds. Detta är avgörande för att kunna få läkarintyg och därmed remiss till en hjälpmedelscentral. Beroende på vilken funktionsnedsättning en individ har, kan hen sedan få eller få låna hjälpmedel samt lära sig att använda dessa. Det är nödvändigt både för att kunna förflytta sig, utbilda sig och sedan söka arbete.

Idag krävs det att digitala media är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det kan vara syntetiskt tal eller program för punktskrift eller storstil när det gäller personer med synnedsättning. Döva eller hörselskadade personer kan behöva skrivtolk eller teckentolk för att digitala forum ska vara tillgängliga. Lättläst svenska kan vara bra för personer med intellektuella funktionsnedsättningar men också bra om man inte har svenska som första språk. Många digitala hjälpmedel med universell design såsom smarta telefoner, läsplattor och datorer får man inte som hjälpmedel i Sverige. Om man inte har ekonomiska förutsättningar för att köpa dessa så behövs ett läkarintyg för att kunna söka ekonomiska bidrag ur stiftelser och fonder, som kan ge stöd gällande den sorts funktionsnedsättning en person har.

Kunskap om hur man söker bidrag för datorer och/eller smarta telefoner kan man få i projektet via kamratrådgivning / peer counselling (det vill säga att en person som sökt bidrag hjälper andra migranter med funktionsnedsättningar att söka bidrag. Med eller utan tolk, beroende på språklig bakgrund).

Exempel

En person med funktionsnedsättning har hjälpt flera personer i projektet att skaffa datorer. Detta förbättrar deras möjligheter att söka jobb och träna svenska med mera. Det har också bildats ett nätverk där man stöttar varandra mellan möten. Det är ett utmärkt exempel på hur man kan stötta varandra, samt dela erfarenheter och kunskap.

Från en persons bostad räcker det inte alltid med att ha tillgång till hjälpmedel som en rullstol, kryckor eller en vit käpp, för att förflytta eller orientera sig. En person med funktionsnedsättning kan behöva färdtjänst för att förflytta sig från bostaden till olika myndigheter, hälso- och sjukvård, eller till praktik eller arbetsplats, även till sociala sammanhang, det har man ju också rätt till! Resor till möte med myndigheter, skolor, arbetsförmedling med mera, kan vara svåra eller omöjliga att genomföra utan färdtjänst. Färdtjänsttillstånd beviljas ofta med tillfälliga tillstånd som måste sökas om på nytt, alternativt utfärdas inte alls till personer som är migranter. Svårigheten att få ett permanent och tillgängligt boende, särskilt i storstäderna, gör att en migrant med funktionsnedsättning måste flytta många gånger och ofta bor långt från service, kommunkontor, myndigheter och samhällsinstitutioner. Behovet av färdtjänst ökar i den situationen också för att kunna förbereda sig för att söka praktik och arbete.

Det undersöks inom ramen för Tidöavtalet om svenskt medborgarskap ska vara ett krav för att kunna få personlig assistans. Detta orsakar ett moment 22 för en person som behöver

stöd för att kunna söka och behålla ett jobb när medborgarskap kopplas till krav på försörjning. Idag är det redan så att du inte kan få hemtjänst, ledsagning eller personlig assistans, förrän en blir kommunplacerad. Personer i projektet har vittnat om hur svårt det varit innan man fått hemtjänst som har varit avgörande för att klara sin dagliga livsföring.

Exempel

En person berättar. Jag kom hit och hade inga anhöriga med mig och kände ingen i Sverige. Jag fick be om hjälp av grannar och så småningom vänner. Jag hade tur och blev kommunplacerad snabbt och då kunde jag söka hemtjänst.

Tillgänglig undervisning i svenska inom SFI (svenska för invandrare) är nödvändig för att man ska kunna söka arbete. Bristande tillgänglighet ser olika ut för olika personer med olika funktionsnedsättningar och i olika kommuner. Här är det väldigt viktigt att jobba lösningsfokuserat och att sprida goda exempel. När man hittar tillgängliga och fungerande lösningar som alla kan delta i, inklusive nyanlända personer med funktionsnedsättning, så bör man sprida resultatet till andra organisationer som anordnar språkundervisning.

Exempel

Flyktingar från Ukraina fick normalt sett inte SFI, även om vissa kommuner gjort undantag. I Härnösand har man arbetat framgångsrikt med döva personer från just Ukraina. Flera är redan i jobb och teckenspråkig kommunikation har etablerats. Det är helt avgörande att man här har ansträngt sig och fått tillgång till kommunikation på teckenspråk och sedan introducerat svenskt teckenspråk och arbete.

Uppehållstillstånd - tillfälliga och permanenta. Arbete som del av inkomst vid försörjning kan ge uppehållstillstånd och möjlighet till familjeåterförening

Arbete och försörjning är något som ytterligare har ökat i betydelse i de politiska förslag som avser att ändra regelverket för migranter i Sverige och som presenterats i Tidöavtalet. För migranter med funktionsnedsättning ökar därmed behovet av att komma in på arbetsmarknaden.

Enligt rättsfall i domstol är anställning på Samhall inte godkänt som arbete. Anna Quarnström (jurist på Synskadades Riksförbund) företräder en migrant med funktionsnedsättning som inte kan tillräkna sig arbete på Samhall som inkomst i försörjningskravet. Ärendet är dock ännu inte avgjort. Egentligen räknas ingen subventionerad inkomst som inkomst vid bedömning av uppfyllelse av försörjningskravet. Alltså inte daglig verksamhet eller bidrag som man får. Så det här problemet berör en mycket bredare grupp än bara de som jobbar på Samhall.

Det är naturligtvis mycket stressande för en person och hans anhöriga att ständigt behöva ompröva sitt uppehållstillstånd. Om en eller båda vuxna föräldrar eller vårdnadshavare i en familj inte får arbete så hamnar man ofta i fattigdom som drabbar alla i familjen, också barnen. I Barnkonventionens artikel 22 om barnets bästa, ingår även att funktionshindrade föräldrar eller vårdnadshavare ska kunna utföra sitt föräldraskap och vara en bra vårdnadshavare till ett barn, trots en funktionsnedsättning. Det stöd som föräldern eller vårdnads-

havaren behöver för att kunna vara ett bra stöd för sina barn, bör även tillkomma migranter med funktionsnedsättning som har barn.

Allmänna kommentaren nr 8, punkt 9: Rätten att arbeta är en fundamental mänsklig rättig- het och en betydelsefull del av mänsklig värdighet

FN-kommitténs kommentar nr 8 vill att alla länder ska komma bort från skyddat arbete och främja arbete enbart på den öppna arbetsmarknaden. Verksamhet som Samhall och dagliga verksamheter med mera ska alltså upphöra. Hur ska i så fall utslussningen på den öppna arbetsmarknaden ske i Sverige och vad finns det för beredskap att intensifiera arbetet? Flera personer som söker sig till Rätten till arbete-projektet har erbjudits en första arbetspraktik inom Samhall. Det är enbart Arbetsförmedlingen som kan slussa sökande till praktikplats på Samhall. Den sökande kan inte själv kontakta Samhall. Vid ett möte med Samhall sade man att Samhall omgående skulle kunna ta in fler unga under 35 år om fler blev anvisade praktik på Samhall från Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingens stöd med att bedöma tidigare yrkeserfarenhet

Migranter med funktionsnedsättning har ofta arbetslivserfarenhet från sitt hemland, om inte personen lämnade sitt hemland som mycket ung. Arbetsförmedlingen validerar dessa enligt svenska erfarenheter och utbildningskvalifikationer/betyg. Kunskapen om validering av olika yrkeserfarenheter, om man har en funktionsnedsättning lämnar mycket i övrigt att önska här i Sverige p.g.a. okunskap om hur personer med funktionsnedsättning fungerar på arbetsmarknaden här i Sverige. Det är viktigt att inte låta attityder och fördomar påverka eventuell validering. Migranter med funktionsnedsättning har klarat sig i miljöer med stora utmaningar och deras arbetslivserfarenheter bör värderas högre och kunna användas på den svenska arbetsmarknaden.

Funktionsrättskonventionens artikel 27 tar upp rätten att kunna få och behålla ett jobb, karriärvägar med mera, i det fria valet på den öppna marknaden. Hur kan vi göra det till tillgodosedda rättigheter som även gäller grupper som omfattas av flera diskrimineringsgrunder? Hur ska migranter med funktionsnedsättning kunna ta del av alla de här segmenten av svensk arbetsmarknad? Det gäller att först komma in på arbetsmarknaden över huvud taget, för att sedan kunna utveckla alla de andra delarna. Nätverk på arbetsmarknaden samt personliga nätverk är ofta vägen in för oss som har funktionsnedsättningar. Är man ny i Sverige så har man ofta inte sådana nätverk.

Exempel

En person berättar. Min anhöriga som inte har funktionsnedsättning är en mycket duktig revisor och har utövat yrket i många år i vårt hemland. Hen hade sökt över 100 jobb och inte blivit kallad till en enda intervju. Slutligen berättade vi det för en svensk kvinna som blivit vår vän. Hon gick in på sin LinkedIn profil och skrev till några kontakter. Några dagar senare var den anhöriga intervjuad och i jobb som revisor. Här ser man kraften av nätverk och kontakter. Om man både är migrant och har en funktionsnedsättning är detta ännu viktigare för att ens kompetens ska ses framför alla förmodade problem. Eller så blir man bara bortsorterad utan någon egentlig bedömning. Om personer med funktionsnedsättning ska ha en chans på den öppna arbetsmarknaden måste en se till förmågan och kompetensen. Så länge som strukturell diskriminering råder på arbetsmarknaden och så länge som personer med funktionsnedsättning förvägras rätten till stöd, så är barriärerna till den öppna arbetsmarknaden enorma.

Det är arbetskrävande för arbetssökande att söka praktikplatser och jobb. Det kan inte förväntas att de ska även informera personer som jobbar i bemanningsföretag och HR-handläggare om vilka stöd för anställning som finns. Det finns så många resurser som inte tas till vara, det ser man tydligt i vårt projekt. Alla söker hela tiden jobb men kommer nästan aldrig till intervju. Här jobbar projektet också med peer counseling (kamratstöd). Vi vägleder/utbildar om hur man skriver en CV och ett personligt brev till en ansökan. Vi vägleder om hur man berättar om sin funktionsnedsättning och när, samt vilka stöd som man har rätt till. En del har fått liknande stöd på Arbetsförmedlingen men då ofta inte av personer som har en egen

funktionsnedsättning och inte heller av personer som själva är migranter. Det vore kanske inte något problem i sig, men poängen är att det saknas kunskaper och förståelse för vad brister i vägledningen kan ha för konsekvenser.

Sverige i världen och medlemskapet i EU

Funktionsrättskonventionen är nu ratificerad i 186 länder vilket ger stor grund för samarbete och utbyte av erfarenheter globalt. Det betyder att många ursprungsländer som migranter kommer ifrån, med stor sannolikhet har ratificerat konventionen. Den finns översatt till många språk och kan därför hämtas på modersmål med ett klick på nätet. Agenda 2030 - de globala hållbarhetsmålen - är en politisk överenskommelse som gäller inom och mellan länder. De globala hållbarhetsmålen är universella. Även det öppnar för samarbete mellan länder, regionalt och globalt.

Både Agenda 2030 och Funktionsrättskonventionen har godkänts och arbetas med inom EU. Där finns ytterligare ett intressant påverkansarbete att följa.

Gerald Quinn, FN:s särskilda rapportör för Funktionsrättskonventionen, hävdar att EU numera använder rättigheterna i CRPD mer framgångsrikt i beslutsprocessen i EU. De påverkar olika dekret och regelverk innan de beslutas och prövas mot gällande lagstiftning. Detta görs inte lika genomgående på nationell nivå i medlemsstaterna. Ratificeringen av konventionen på EU-nivå, har gett kraft att agera och inkludera rättigheter för personer med funktionsnedsättning, även om ett

verksamhetsområde som EU reglerar först varit svåråtkomligt och smalt. På arbetsmarknadsområdet i EU så finns två uttalande målsättningar. Personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till arbeten på den öppna arbetsmarknaden. Det andra handlar om lönesättning och rätt till en skälig lön. Allt i enlighet med artikel 27 i funktionsrättskonventionen.

Anna Bruce (seniorforskare på Raoul Wallenberg Institute for Human Rights and Humanitarian Law) vill föra detta till den lokala nivån. I Sverige borde kommunerna pröva rättigheterna i konventionen, både mot det politiska arbetet och mot gällande lagstiftning. Om rättigheterna är mer långtgående i CRPD, är det dessa som ska gälla. Det skulle påskynda det svenska genomförandet av CRPD, om man integrerar rättigheterna i CRPD i politiska beslut och regelverk.

Ola Linder (människorättsjurist) nämner också EU:s sätt att använda CRPD i beslutsprocessen som föredömlig. Man använder konventionens rättigheter mycket mer effektivt i påverkansarbetet. Vi borde ta lärdom av det i Sverige när vi vill inkludera rättigheter i politiskt arbete och i samhället.

Agenda 2030 - de globala hållbarhetsmålen

Mål 8 - arbete och anständiga arbetsvillkor, punkt 5

Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

Det här är den politiska vägen och stöder rättigheterna i CRPD:s artikel 27. Migranter med funktionsnedsättning är definitivt en del av detta. Arbetet i kommuner och regioner ska understödja detta. SKR har ett positionspapper som man arbetat fram tillsammans med funktionsrättsorganisationerna där CRPD:s artiklar har namngetts samt vilka agendamål som gäller kopplat till artiklarna. Genom att förena rättigheterna med det politiska arbetet ska hållbara lösningar och resultat uppstå. Både genom användning av Artikel 27 i CRPD och delmål 8.5 i Agenda 2030.

De sociala målen i Agenda 2030 är satta för att skapa social hållbarhet även för personer med funktionsnedsättningar. Även migranter med funktionsnedsättning ska omfattas av det som gäller rätten till arbete. Det stöds bland annat av mål 10 Minskad ojämlikhet inom länder, som är ett portalmål som kan mätas mot alla andra mål i agendan.

Mål 8 - arbete och anständiga arbetsvillkor, punkt 8

Skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter och människor i otrygga anställningar.

Här lyfts arbetskraftsinvandrare men också migranter och jämställdhet. Det kan mycket väl vara aktuellt när det gäller arbete för migranter med funktionsnedsättningar. Det gäller även när man ser på innehållet i Istanbulkonventionen om ekonomiskt våld och jämställdhet.

En rapport om ekonomisk ojämlikhet har tagits fram 2018 av MFD (Myndigheten För Delaktighet) och JÄMO (Jämställdhetsmyndigheten). Där slås fast att kvinnor med funktionsnedsättning är sämre representerade på arbetsmarknaden än män med funktionsnedsättning i Sverige, också jämfört med befolkningen i övrigt. Kvinnor med funktionsnedsättning arbetar oftare deltid än män med funktionsnedsättning som har jobb. Det förekommer också fler timanställningar bland kvinnor med funktionsnedsättning som inte leder till tillsvidareanställningar. Detta har inte mätts bland migranter med funktionsnedsättningar men det är viktigt att få in statistik och data så man vet om det finns ojämlikheter även i den gruppen när det gäller rätten till arbete och jämställdhet.

Ojämlik behandling har vi visat exempel på ovan. Minskad ojämlikhet och diskriminering behandlas både i konventionen och agendan. Minskad ojämlikhet inom Sverige och icke-diskriminering är det vi verkar för. När det gäller migranter med funktionsnedsättningar omfattas de av flera diskrimineringsgrunder vilket gör att den oftast är intersektionell. Man kanske inte heller ser direkt att man blir

kränkt och utsatt för diskriminering genom flera grunder. Ibland kan det vara oavsiktligt, så kallad strukturell diskriminering när lagar och olika regelverk och strukturer krockar eller gör att en person utsätts för diskriminering utan avsikt. Den här formen av diskriminering är heller inte lätt att upptäcka. Diskrimineringsombudsmannen har precis gjort en rapport om intersektionell diskriminering när någon omfattas av flera diskrimineringsgrunder. Intersektionell diskriminering behöver både synliggöras och metoder för att motverka det utvecklas. Personer som drabbas behöver veta var de ska vända sig. Om man utsätts för diskriminering kan man vända sig till diskrimineringsbyråerna eller Diskrimineringsombudsmannen och ytterst domstolarna. Det är diskrimineringsbyråerna, Diskrimineringsombudsmannen och civilsamhället som kan utveckla hur man får syn på och motverka intersektionell diskriminering. Det bedrivs forskning och studier inom akademien.

I Allmänna kommentaren nr 8, paragraf 80 till CRPD - Om behovet att synliggöra och bekämpa strukturell och intersektionell diskriminering - föreslås insamling av varierade persondata och statistik för att övervaka att sådan diskriminering inte förekommer. Det inkluderar även de som jobbar i den informella sektorn och de som är egenföretagare.

Regeringens handikappolitiska mål är också viktiga när det gäller att se hur rätten till arbete för migranter med funktionsnedsättningar ska kunna bli verklighet.

Slutord

En färdplan måste upprättas där civilsamhället och myndigheter sätter en tidslinje och åtgärder för att kunna arbeta med allmänna kommentaren nr 8 till CRPD i Sverige.

Beredskapen att ta emot personer med funktionsnedsättning överlag på den öppna arbetsmarknaden är fortfarande låg jämfört med befolkningen i övrigt. För migranter med funktionsnedsättning, både kvinnor och män, är situationen ännu sämre, beredskapen är näst intill obefintlig. Grundläggande stödåtgärder på arbetsmarknadsområdet står inte till förfogande. Migranter med funktionsnedsättning drabbas av inlåsning i och utestängning från olika system, både socialförsäkringar och arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder, samt avsaknad av rättigheter som andra personer med funktionsnedsättning som bor varaktigt i Sverige erhåller. Enligt förslag i Tidöavtalet ska personer kvalificera sig för att få tillgång till välfärden i Sverige. Även i den delen av välfärden där det inte ska krävas medborgarskap kommer det att krävas att man har ett arbete. Detta blir ju ett moment 22 för migranter med funktionsnedsättning även när det inte går så långt som ett krav på medborgarskap. Det är kvalificeringen till välfärden överlag som är en mycket problematisk politisk strategi.

Risken för direkt och indirekt diskriminering är båda påtagliga för migranter med funktionsnedsättning. Många fall når aldrig avgörande i våra domstolar, eller hos Diskrimineringsombudsmannen eller diskrimineringsbyråerna. Men den indirekta, intersektionella och strukturella diskrimineringen finns närvarande och är svårare att få syn på, då den involverar flera diskrimineringsgrunder. Konventionen mot rasdiskriminering visar på liknande samband.

Offentliga aktörer, med stöd från civila samhället, bör arbeta med rättigheterna i konventionen enligt modellen från EU såväl lokalt i kommunerna som nationellt i Sverige. Det skulle öka migranters möjligheter att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Det är mer aktuellt än någonsin för migranter med funktionsnedsättning att kunna använda sin fundamentala mänskliga rättighet till arbete. Man behöver inkomst från arbete för att kunna få ett permanent uppehållstillstånd och även rätten till familjeåterförening för att kunna bygga en hållbar framtid i Sverige.

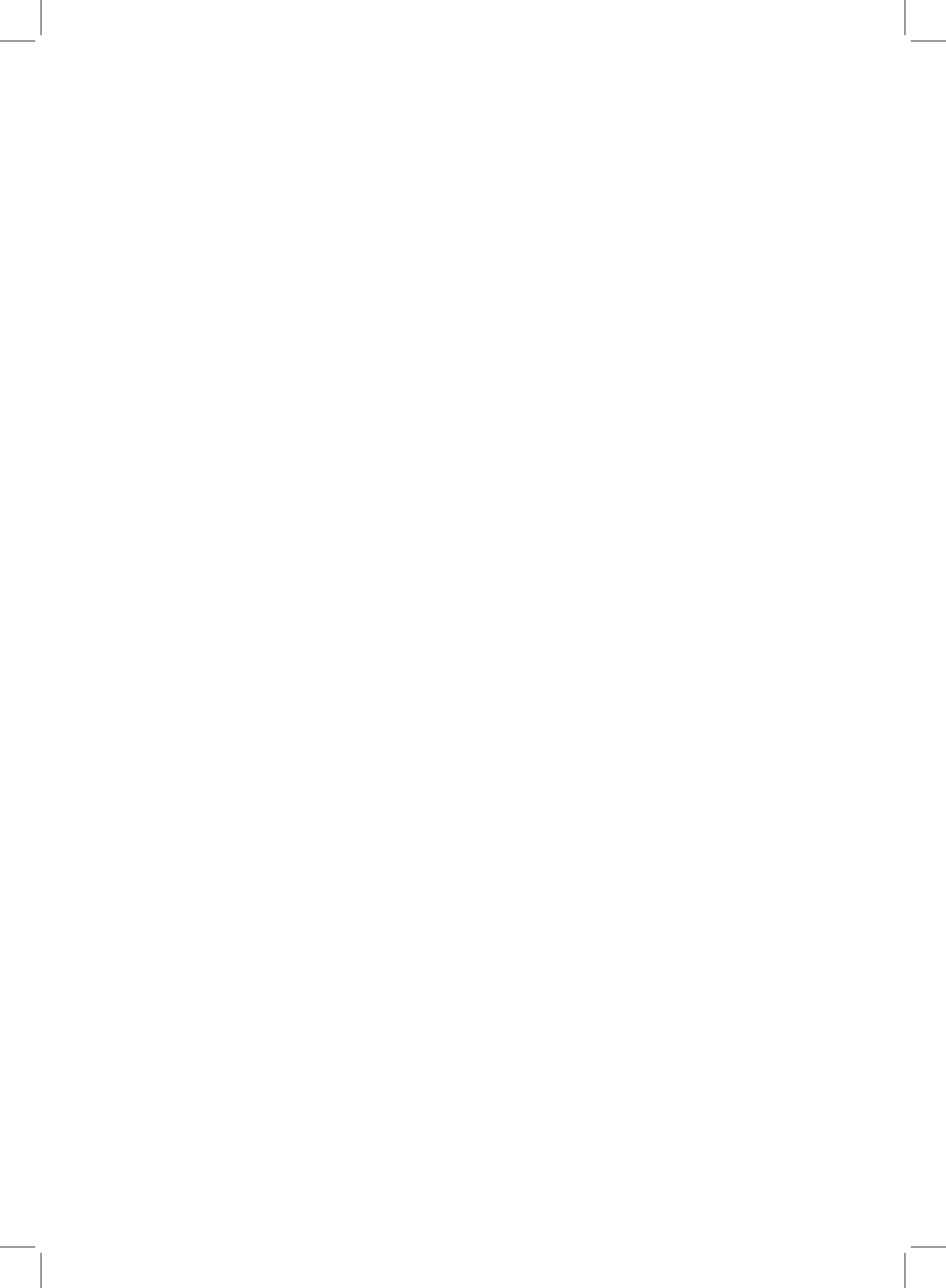
Det första steget på väg till ett arbete är ofta praktik och sedan handlar det om att få och behålla ett arbete. Vi vill betona att det inte handlar om att få och behålla vilket arbete som helst. Det handlar om att få ett bra arbete utifrån individens egna preferenser och kompetens, med hållbara arbetsvillkor. Detta för att kunna uppfylla svenska intentioner med införlivande av allmänna kommentaren nr 8 CRPD.

Det är nödvändigt för migranter med funktionsnedsättningar att kunna få kunskap och vägledning om det svenska samhället och hur den svenska arbetsmarknaden fungerar. De olika myndigheter som arbetar med målgruppen i något sammanhang måste synliggöra migranter med normbrytande funktionalitet och öka kunskapen om gruppens situation. Det är komplext och kräver samarbete mellan berörda myndigheter och även med relevanta civilsamhällsorganisationer och akademien. Rättigheterna i Funktionsrättskonventionens artikel 27 och i målen 8.5 och 8.8 i Agenda 2030 inkluderar migranter med funktionsnedsättning och deras rätt till arbete. SKR måste stötta kommuner och regioner som har goda exempel på området i att sprida dessa, inom ramen för genomförandet av Agenda 2030 och Funktionsrättskonventionen. På så sätt kan social hållbarhet på arbetsmarknadsområdet inkludera migranter med normbrytande funktionalitet.

Diversifierad data och statistik måste också samlas in för att kunna mäta förändring och utveckling av migranternas rätt till arbete.

Ett stort tack till er alla som bidragit med kunskap och era vittnesmål och berättelser. Skriften hade aldrig gått att göra utan era insikter och erfarenheter. Det är som alltid i grundtanken med ILI:s arbete, så också i detta projekt, att det är de som berörs och som är rättighetsbärare som bäst kan beskriva sin situation och sina behov för att kunna utöva sina rättigheter. Rätten till arbete är en viktig grundsten för att få inflytande och makt över sitt eget liv och att kunna ge det vidare till andra i gruppen. Det är riktig "empowerment" som gör skillnad i vardagen, för kvinnor och män som är migranter med normbrytande funktionalitet och som bor här i Sverige.

Den samlade kunskapen och viljan att åstadkomma integration på arbetsmarknaden pekar på att samverkan och utrensning av förlegade synsätt som "bristande arbetsförmåga" måste börja handla om kompetens och förmåga, såväl som tillgodosedd rätt till stöd. För att migranter med funktionsnedsättning ska få makt över sina liv och en skälig levnadsstandard går vägen genom rätten till arbete. Självklart med de stödåtgärder som finns och enligt individens förmåga.

RÄTTEN TILL ARBETE OCH
ÖMSESIDIG INTEGRATION

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN